

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนของนักศึกษาวิชาเอกดนตรีสากล ระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งนำมาเรียบเรียงไว้ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความสำคัญของดนตรีกับมนุษย์

1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเรียนดนตรี

1.2.1 ปัจจัยภายใน

- นิสัยทางการเรียน
- แรงจูงใจ
- ทศนคติ

1.2.2 ปัจจัยภายนอก

- คุณภาพการสอน
- บรรยากาศในห้องเรียน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความสำคัญของดนตรีกับมนุษย์

ดนตรีเป็นสื่อภาษาสากลที่มีอิทธิพลต่อความคิดความรู้สึกทางอารมณ์ของมนุษย์ ทั้งยังช่วยกล่อมเกลาจิตใจให้อ่อนโยน นุ่มนวล ช่วยพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและช่วย บำบัดรักษาด้านจิตใจได้เป็นอย่างดี ดนตรีจึงเหมาะที่จะนำมาใช้ เป็นสื่อกลางสร้างเสริม พัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์และสังคมให้กับคนทุกคน นับตั้งแต่ดนตรีได้ถือ กำเนิดขึ้นมาในโลกแล้วดนตรีก็กลายเป็นสิ่งที่ควบคู่กับชีวิตประจำวันของมนุษย์ตลอดมาตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน จากความเชื่อของชาวตะวันตกที่ว่าดนตรีเป็นสิ่งที่พระเจ้าทรงประทานมา

ให้แก่มนุษย์ เพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงให้วิญญาณของมนุษย์มีความสัมพันธ์สนิทกับพระเจ้า จึงทำให้ดนตรีกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งยวด มีผู้ให้คำจำกัดความหรือความหมายของ “ดนตรี” ไว้หลายอย่างด้วยกันคือ

ลองเฟลโล (Henry W. Longfello อ้างถึงใน ไพบูลย์ กิจสวัสดิ์, 2541) ให้ความหมายไว้ว่า “ดนตรี” เป็นภาษาสากล ของมนุษยชาติ เสียงของดนตรีคือลำดับเสียงที่ไพเราะ ศิลปะของดนตรีนั้น ไม่ว่ามนุษยชาติใดภาษาใด เมื่อได้ฟังเสียงเพลงหรือเสียงของดนตรีแล้วอาจทราบได้ว่าเป็นเพลงเศร้า อ่อนหวาน สนุกสนาน คึกคักหรือเข้มแข็ง การที่มนุษย์ต่างชาติต่างภาษาได้ฟังเพลงแล้วมีความเข้าใจตรงกัน ดังนั้นเราจึงถือว่าดนตรีเป็นภาษาสากล

ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์ (2533) ได้ให้ความหมายดนตรีไว้ว่า ดนตรี คือ ระบบเสียงที่ปรุงแต่งขึ้นเป็นทำนอง มีลีลา มีจังหวะ มีระบบความดัง และความค่อยสลับกันไป หน่วยของเสียงทุกหน่วยไม่ว่าจะมาจากแหล่งกำเนิดเสียงแหล่งเดียวกันหรือไม่ก็ตาม เมื่อคีตกวีปรุงแต่งขึ้นมาเป็นทำนองเพลง มีลีลา มีจังหวะ จะจัด อยู่ในความหมายของดนตรีทั้งสิ้น

สมโภช รอดบุญ (2537) ได้สรุปความหมายของดนตรีไว้ว่าดนตรีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่แสดงออกถึงสุนทรียภาพ (Esthetics) ซึ่งเป็นความงามที่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา แต่เป็นความงามที่มนุษย์มองเห็นด้วยจิตใจและพลังความนึกคิด โดยที่คีตกวีต่างๆ ได้บรรจุประพันธ์ไว้อย่างวิจิตรงดงาม เมื่อผู้ฟังได้ฟังแล้วเกิดความประทับใจ อันเป็นความประทับใจอันเกิดจากเสียงที่บรรเลงตามตัวโน้ต โดยผ่านเครื่องดนตรีหรือคนร้อง มิใช่ความประทับใจอันเกิดจากการเห็นตัวโน้ตสูงๆ ต่ำๆ

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี (2530) ได้ให้ความหมายของดนตรีไว้ว่า ดนตรีคือเสียงบริสุทธิ์ ที่ถูกนำมาร้อยกรองให้เกิดการผสมผสานกันขึ้นเป็นบทเพลงที่ไพเราะน่าฟัง ดนตรีเป็นศิลปะแห่งเสียงที่สามารถใช้เสียงบริสุทธิ์นั้นสร้างความสะท้อนอารมณ์ บันดาลให้ผู้ฟังเสียงนึกเห็นภาพในจินตนาการได้

กรมวิชาการ (อ้างถึงใน ศศิวิมล ช่างเรียน, 2548) ได้ให้ความหมายของดนตรีไว้สั้นๆ ว่าดนตรีคือเสียงต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยมีเจตนาและมีระบบ

เรณู โกศินานนท์ (2535) กล่าวถึงดนตรีว่า ดนตรีเป็นสื่อภาษาสากลที่ทั่วโลกจะเข้าใจกันโดยไม่มีข้อขัดแย้ง ไม่เลือกเชื้อชาติ วรรณะ อายุ เป็นสื่อในการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่มนุษย์ยอมรับโดยไม่รู้ตัว

วิเชียร วรินทร์เวช (อ้างถึงใน พิทักษ์ ศขวงศ์, 2541) ให้ความหมายของดนตรีว่าเป็นสื่อกลางของเด็กในการพัฒนาคุณค่าทางสมอง ด้านความต้องการ และความพอใจต่อสุนทรียะ

ชูรอฟสกี (Shchurovsky อ้างถึงใน สุกรี เจริญสุข, 2530) กล่าวว่าดนตรีและเสียงเพลงเป็นสิ่งเดียวที่จะเชื่อมประสานความผูกพันของมนุษย์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดนตรีเป็นภาษาสากล ทุกคนเข้าใจได้

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ดนตรีเป็นภาษาหนึ่งซึ่งใช้เสียงและจังหวะในการถ่ายทอดความรู้สึกที่ภาษาในลักษณะอื่นไม่สามารถถ่ายทอดได้ แทนที่จะเป็นคำพูดหรือท่าทางที่มนุษย์นำมาใช้สื่อสารกัน

พิทักษ์ คชวงศ์ (2541) กล่าวถึงความสำคัญของดนตรีที่มีต่อเด็กมีดังนี้

1. ดนตรีช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ดนตรีเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กคิดค้นทดลองและแสดงออกโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ
2. ดนตรีช่วยพัฒนาด้านการตอบสนองทางอารมณ์ของเด็ก เนื่องจากประสบการณ์ดนตรีช่วยให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์
3. ดนตรีช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา โดยเหตุที่ดนตรีเป็นสื่อทำให้เด็กคิดและทำความเข้าใจกับเรื่องของเสียงดนตรีจึงช่วยพัฒนาด้านการรับรู้ ตลอดจนการเชื่อมโยงแนวความคิดต่างๆ ให้แก่เด็ก
4. ดนตรีช่วยพัฒนาการด้านภาษา เมื่อเด็กวัยนี้ชอบและต้องการร้องเพลง การเรียนรู้ด้านภาษาจึงเป็นสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ไปด้วย นอกจากนี้เด็กยังใช้ภาษาเป็นสื่อในการอธิบายความรู้สึกต่อดนตรี จึงทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้น
5. ดนตรีช่วยพัฒนาการด้านร่างกาย เนื่องจากประสบการณ์ทางดนตรีเกี่ยวข้องกับการร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี กิจกรรมเข้าจังหวะ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อต่างๆ ดีขึ้น
6. ดนตรีช่วยพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์บุคคล เนื่องด้วยประสบการณ์ด้านดนตรีช่วยให้เด็กรู้จักและเข้าถึงความรู้สึกความสามารถของตนเองและยังช่วยให้เด็กเข้าใจเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนด้วย
7. ดนตรีช่วยพัฒนาด้านสุนทรียภาพ ดนตรีซึ่งเป็นศิลปะที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสุนทรีย อันนำไปสู่ความซาบซึ้งในดนตรีต่อไป ดนตรีช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์สุนทรียะ โดยการตอบสนองต่อองค์ประกอบดนตรี เช่น ทำนอง จังหวะ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เด็กรู้ซึ่งถึงความสวยงาม ความเต็มอิ่มในอารมณ์และความสนุกสนานทางการรับรู้ ประสบการณ์ทางดนตรีจึงช่วยเติมความรู้สึก ความต้องการของเด็กให้เต็ม ทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ มีจิตใจเจริญงอกงามละเอียดอ่อนควบคู่ไปกับความคิดเชิงวิชาการด้านอื่น

คุณค่าของดนตรีที่มีต่อเด็ก เป็นช่วงที่มีวุฒิภาวะและความพร้อมที่จะรับรู้ ซาบซึ้ง กับเสียงดนตรีได้เป็นอย่างดีดังจะเห็นได้จากการที่เด็กมีอารมณ์หงุดหงิด เมื่อเด็กได้ฟังเพลงสักคู่ อารมณ์หงุดหงิดจะคลายลงเนื่องจากความไพเราะของเสียงดนตรี ลีลาจังหวะ ท่วงทำนองจะช่วย กล่อมอารมณ์ของเด็กให้ผ่อนคลาย เกิดความเพลิดเพลิน ผลจากคุณค่าของเสียงดนตรีที่มีต่อเด็กนี้ จึงได้นักการศึกษาและนักจิตวิทยาต่างให้การยอมรับและกล่าวถึงคุณค่าของดนตรีดังนี้

บลอคเลอเฮิร์ส (Blocklehrs อ้างถึงใน ไพบูลย์ กิจสวัสดิ์, 2541) กล่าวว่า ดนตรี เป็นผลรวมทางด้านทักษะของคุณภาพและการพัฒนาส่วนตนของเด็กในพัฒนาการทุกด้าน

โกวิทย์ ชันธิศิริ (2550) แสดงความคิดเห็นว่า ดนตรีมีส่วนช่วยทำนุบำรุงชีวิตเด็ก ให้สมบูรณ์พูนสุข ทั้งเป็นตัวประกอบที่สำคัญที่จะส่งเสริมบุคลิกภาพของแต่ละคน และยัง ก่อให้เกิดความรู้สึกทางอารมณ์ต่างๆ ความนึกคิดและสามารถสร้างมโนภาพได้

สายสุรี จุติกุล (2533) กล่าวว่า ดนตรีเป็นสิ่งที่เร้าทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึก ต่างๆ

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า นักจิตวิทยาและนักการศึกษาต่างให้ความสำคัญของดนตรี ในเรื่องที่ว่าดนตรีมีผลต่อพัฒนาการของเด็กและช่วยส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ ดนตรีก่อให้เกิด ความสุข และดนตรีช่วยให้เด็กมีจินตนาการได้ ฉะนั้นการจัดการศึกษาด้านดนตรีแก่เด็กจึงเป็น การช่วยเหลือสนับสนุนให้เด็กในวัยนี้มีพัฒนาการด้านดนตรีที่ถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อเป็นพื้นฐานใน การศึกษาดนตรีต่อไป

1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเรียนดนตรี

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเรียนดนตรีมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เข้ามาเกี่ยวข้อง

1.2.1 ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

(1) **นิสัยทางการเรียน** มีผู้ให้ความหมายของคำว่านิสัยทางการเรียนไว้ดังนี้

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (อ้างถึงใน สุภาภรณ์ ศศิดิลภรกรรม, 2543) กล่าวว่า นิสัย ทางการเรียนหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างสม่ำเสมอ แสดงถึงความพอใจและความมุ่งมั่น ที่จะศึกษาหาความรู้และพัฒนาการเรียนให้ดีขึ้นเรื่อยๆ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความคิดริเริ่ม ขยัน อดทน รับผิดชอบ พึ่งตนเอง และมีความภาคภูมิใจในผลการเรียนของตนเอง

เสวย สิงโตสี (2544) กล่าวว่า นิสัยทางการเรียน หมายถึง การปฏิบัติตนเองอย่าง สม่ำเสมอของนักเรียนในด้านการเรียนจนเป็นนิสัย

ไอเซนค อาร์โนลด์ และมิลลี่ (Eysenck, Arnold and Meili อ้างถึงใน เทอดแก้วศิริ, 2530) กล่าวว่านิสัยทางการเรียน หมายถึง แนวโน้มของแต่ละบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ จนกลายเป็นนิสัยและเป็นไปอัตโนมัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดจากการฝึกฝนเป็นประจำ

สรุปได้ว่านิสัยทางการเรียนหมายถึงการกระทำของผู้เรียนที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในเรื่องของการเรียนอย่างสม่ำเสมอมีความคิดและค้นหาเทคนิคที่จะทำให้การเรียนประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นได้

ฮาซแลม และบราวน์ (Haslam and Brown อ้างถึงใน ขจรสุตา เหล็กเพชร, 2522) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำ ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น โดยผู้เรียนต้องมีความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้

1. วิธีเรียนและวิธีทำงาน
2. การจัดตารางเวลาเรียน
3. วิธีการจัดสภาพแวดล้อมซึ่งจะทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพ
4. การจดงาน การจดโน้ต การทำโน้ต
5. การเตรียมตัวสอบ
6. การท่องหนังสือ
7. การตอบคำถามและการตอบข้อสอบ
8. การเขียนรายงาน
9. การใช้ห้องสมุด

ประธาน วัฒนวณิชย์ (2529) ได้มีความเห็นสอดคล้องเกี่ยวกับการเรียนให้มีประสิทธิภาพว่าต้องมีลักษณะดังนี้

1. มีตารางเวลาสำหรับการปฏิบัติแต่ละวันอย่างสม่ำเสมอ
2. ทำงานตามตารางเวลาที่กำหนด
3. ทำงานตามเวลาที่กำหนดไว้ทุกวันอย่างสม่ำเสมอ
4. ทำงานในสถานที่ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ
5. ทำงานในระยะเวลาที่ไม่ยาวนานและหยุดพักระหว่างทำงาน
6. ทบทวนคำสอน คำบรรยายหลังจากเวลาผ่านไปไม่นานนัก
7. ไม่ปล่อยงานให้ค้างจนถึงนาทีสุดท้าย
8. มีสมาธิในการทำงาน
9. ไม่ใช้การสอบเป็นแรงจูงใจในการทำงาน

10. อ่านหนังสือก่อนเข้าชั้นเรียนพอสมควร
11. สนใจฟังคำบรรยาย สัมมนา หรือการสอนทบทวน
12. ไม่ละเลยวิชาที่ยากมากกว่าวิชาอื่น
13. มีความรู้ในการให้บริการห้องสมุด
14. ทำงานตามแผนการเรียนที่วางไว้
15. ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด
16. ปรับปรุงคำบรรยายที่จดจากห้องเรียนให้ทันอยู่เสมอ
17. เมื่อมีแรงกระตุ้นจะทำงานได้ดี
18. ทำงานที่ไม่หนักจนเกินไปในวันหยุด

ทิพาดี เอมะวรรณะ (อ้างถึงใน ศศิวิมล ช่างเรียน, 2548) ได้เสนอวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน คือ

ขั้นที่ 1 ผู้เรียนมองเห็นปัญหาของตน เมื่อผู้เรียนตระหนักว่า การเรียนในปัจจุบันของตนยังไม่ได้พอที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนตามที่มุ่งหมายด้วยสาเหตุใดก็ตาม แสดงว่าผู้เรียนเริ่มมองเห็นปัญหาของตนแล้ว

ขั้นที่ 2 มองเห็นวิธีการแก้ปัญหา เมื่อผู้เรียนต้องการปรับปรุงตนเองก็จะเริ่มต้นหาทางที่จะแก้ปัญหา ซึ่งระยะนี้เป็นเวลาที่เหมาะสมที่ผู้เรียนจะแสวงหาผู้ช่วยเหลือ เช่น ปรีक्षा กับครูหรือขอรับบริการจากครูแนะแนว

ขั้นที่ 3 ดำเนินการแก้ปัญหาโดยมีหลักการที่ควรยึดหลัก 6 ประการด้วยกัน คือ

1. สะสม คือการเรียนอย่างค่อยเป็นค่อยไป สะสมวันละนิดไม่ไข่หักโหมก่อนสอบเพียง 5-6 วัน

2. ทำซ้ำ การป้องกันการลืมด้วยการท่องและทำแบบฝึกหัดซ้ำๆ

3. ย้ำแรงเสริม อาจเป็นการให้รางวัลตัวเอง ชมเชยตนเองเพื่อให้เกิดกำลังใจในการเรียน

4. เพิ่มความกระตือรือร้น ต้องมีความสนใจในเรื่องที่อ่าน ตลอดจนการคิดหรือการกระทำสิ่งที่ตนต้องการเสมอ

5. เน้นการปฏิบัติ เมื่อศึกษาแล้วควรลงมือปฏิบัติด้วย เพื่อให้เกิดความชำนาญและจำได้แม่นยำ

6. หาสิ่งเร้าใจโดยอาศัยการจัดสิ่งแวดล้อมเข้าช่วยในการกระตุ้นการปรับปรุงวิธีการเรียนอาจใช้วิธีการดังนี้

6.1 การจัดตารางเรียน เป็นการวางแผนล่วงหน้า จัดแบ่งเวลาที่เหมาะสม

และเป็นตัวกระตุ้นให้เร่งทำงาน โดยทำงานบรรลุเป้าหมาย

6.2 เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนให้ตนเอง ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับตนเอง

6.3 เรียนจากตำราด้วยการอ่าน

6.4 ฝึกการบันทึก เช่น เขียนตัวโต เขียนลดหลั่นกัน ใช้ปากกาต่างสีขีด
หรือบันทึกตามลำดับความสำคัญ

6.5 ฝึกเทคนิคการอ่านเร็ว เช่น การอ่านนำ การอ่านเป็นช่วงประโยค
การอ่านเฉพาะใจความสำคัญ การอ่านคร่าวๆ หรือการอ่านผ่านตา

สรุปได้ว่าการเรียนของนักศึกษาที่ดีที่มีระเบียบ มีระบบและมีขั้นตอนในการเรียน
นั้นสามารถส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาให้ประสบความสำเร็จในการเรียนได้
นอกจากนั้นนักศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนของตนเองได้

(2) แรงจูงใจ

1. ความหมายของแรงจูงใจ

การจูงใจ (Motivation) เป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่มีจุดหมาย
และพฤติกรรมนั้นยังคงอยู่ ส่วนแรงที่มากกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความต้องการ หรือ
ตามจุดหมายที่กำหนดไว้ เรียกว่า แรงจูงใจ นักจิตวิทยาการศึกษาได้ให้ความหมายของ
แรงจูงใจไว้ต่างๆ ดังนี้

มัวร์เรย์ (Murray อ้างถึงใน ศศิวิมล ช่างเขียน, 2548) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจ
ไว้ว่า แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบภายในซึ่งกระตุ้นหรือนำทาง หรือเป็นตัวรวมพฤติกรรมต่างๆ ไปสู่
เป้าหมายที่วางไว้และเราอาจอนุมานเกี่ยวกับแรงจูงใจได้จากพฤติกรรมที่แสดงออก

สมพงษ์ เกษมสิน (2536) ให้ความเห็นว่า การจูงใจมีลักษณะเป็นนามธรรม
กล่าวคือ เป็นวิธีการที่จะชักนำพฤติกรรมผู้อื่นประพฤติปฏิบัติวัตถุประสงค์โดยที่ผู้ชักนำต้องเข้าใจ
ว่าพฤติกรรมคนเกิดจากสิ่งเร้าหรือสิ่งจูงใจ และสิ่งเร้าหรือสิ่งจูงใจอาจมีได้ทั้งภายในและภายนอก
ตัวบุคคลนั้นๆ นั่นเอง

ปราณี รามสูต (2528) ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า แรงจูงใจคือองค์ประกอบ
ต่างๆ ที่ช่วยเพิ่มพลัง เพิ่มความกระตือรือร้นให้กับพฤติกรรมที่นอกเหนือไปจากสิ่งเร้าหรือ
สิ่งกระตุ้นธรรมดา ทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกไปมีทิศทาง

สรุปความหมายของแรงจูงใจได้ว่าเป็นการกระตุ้นหรือเร้าเพื่อช่วยให้เกิดการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้แน่นอน ซึ่งอาจเกิดจากความต้องการของตัวเองหรือผู้กระทำได้รับสิ่งเร้าจากภายนอก

2. ลักษณะของแรงจูงใจ

วูลฟอล์ค (อ้างถึงในวิชามากาซันล้าองศ์, 2543) ได้กล่าวถึงลักษณะของแรงจูงใจที่แบ่งตามลักษณะของการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motive) หมายถึง สิ่งที่อยู่ในตัวบุคคลที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอันพึงปรารถนา โดยไม่คาดหวังรางวัลหรือแรงเสริมภายนอก เช่น สนใจเรียน ตั้งใจเรียน และขยันหมั่นฝึกฝน ทบทวนบทเรียน ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดีงาม แรงจูงใจภายใน ได้แก่

1.1 ความสนใจพิเศษ (Special Interest) ถ้าเด็กคนใดมีความอยากรู้เป็นพิเศษต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วิชาใดวิชาหนึ่ง จัดว่าเด็กมีการจูงใจภายในกระตุ้นให้เด็กเอาใจใส่

1.2 ความต้องการ (Needs) เป็นที่ยอมรับกันว่าคนเราทุกคนมีความต้องการและความต้องการทำให้เกิดแรงขับ (Drives) แรงขับทำให้คนเรากระทำพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และเกิดความสบายใจ พอใจ เช่น ความต้องการความสำเร็จ (Needs for Successfulness) ทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ

1.3 เจตคติ (Attitude) ความรู้สึกความนึกคิดที่ดีที่สุดที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น จัดเป็นการจูงใจภายในอีกอย่างหนึ่งที่จะกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม

2. แรงจูงใจจากภายนอก (Extrinsic Motive) หมายถึงแรงจูงใจที่เกิดจากปัจจัยภายนอกมากระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ได้แก่

2.1 เป้าหมาย (Goals) คนที่มีเป้าหมายในการเรียนหรือการทำงานใดๆ นั้น เป้าหมายจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการกระทำพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น นักเรียน ปกศ.สูง มีเป้าหมายที่จะศึกษาให้ได้ปริญญาตรี นักเรียนผู้นั้นจะตั้งใจเรียนวิชาต่างๆ เพื่อทำคะแนนให้ได้ดี เพื่อให้ทางวิทยาลัยคัดเลือกส่งไปเรียนต่อในวิทยาลัยครูที่เปิดสอนระดับปริญญาทั่วประเทศ

2.2 ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า (Knowledge of Progress) เด็กที่มีโอกาสได้ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียน หรือทำกิจกรรมใดๆ แล้ว ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าของตนจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เด็กเกิดแรงจูงใจได้ดี ทำให้เด็กมีกำลังใจในการเรียน

2.3 เครื่องล่อ (Incentives) หมายถึง สิ่งที่ครูหรือผู้ปกครองนำมาใช้กระตุ้นนักเรียน บุตรหลานให้เกิดแรงจูงใจในการทำดีคือ การทดสอบ (Test) การชมเชย (Praise) การติเตียน (Blame) การแข่งขัน (Competition) การให้รางวัล (Rewards) การลงโทษ (Punishment)

3. ประเภทของแรงจูงใจ

ฮิลการ์ด (Hilgard อ้างถึงใน สมพร พรหมจรรย์, 2540) แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจทางร่างกาย (Physiological Motive) เป็นแรงจูงใจที่เนื่องมาจากความต้องการทางร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย การพักผ่อน ความต้องการทางเพศ เป็นต้น
2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motive) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายหลังจากแรงจูงใจทางชีววิทยา ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากสังคม

เชอริฟ (Sherif อ้างถึงใน ปฐม นิคมานนท์, 2544) แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Motives) ได้แก่แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางกาย เช่น ความหิวกระหาย ต้องการพักผ่อน ต้องการหลีกเลี่ยงจากสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดอันตราย และต้องการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย
2. แรงจูงใจทุติยภูมิ (Secondary Motives) ตั้งแต่แรกเกิดนอกจากคนเราจะมีความต้องการทางกายแล้ว ก็ได้พัฒนาความต้องการทางสังคมที่มีความซับซ้อนขึ้นมาควบคู่กัน ความต้องการทางสังคมนี้เกิดจากการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวในสภาพแวดล้อมของครอบครัว ในโรงเรียน ในบรรยากาศของการประกอบอาชีพ และในการใช้ชีวิตในสังคมทั่วไป

สรุปได้ว่าลักษณะของแรงจูงใจเป็นสิ่งที่เกิดความต้องการทางกายและเมื่อความต้องการทางกายได้รับการตอบสนองแล้วจะก่อให้เกิดความต้องการทางด้านสังคมและด้านอื่นๆ ตามมา เพื่อต้องการที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมหรือสิ่งแวดล้อมได้

(3) ทศนคติ

1. ความหมายของทศนคติ

ทศนคติหรือเจตคติ ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า "Attitude" ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ซึ่งกำหนดให้เจตคติแทนทศนคติว่าหมายถึงท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

อัลพอร์ท (Allport อ้างถึงใน อรอำไพ อัสวนนท์, 2549) ได้ให้ความหมายทศนคติคือสภาวะความพร้อมด้านจิตใจและความคิดในการแสดงออกที่เกิดขึ้นจากการจัดระบบโดยอาศัยประสบการณ์ในอดีต ซึ่งเป็นความพยายามในการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมที่มีอิทธิพลโดยตรง

ต่อการตอบสนองของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อวัตถุและสถานการณ์ต่างๆ ที่เขามีความเกี่ยวข้อง

สุโท เจริญสุข (2539) ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่าเป็นความรู้สึกของคนเราที่มีความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว ซึ่งอาจจะเป็นความลึกในทางชอบ ไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530) ได้กล่าวถึงทัศนคติว่าหมายถึงความรู้สึกหรือท่าทีของคนเราที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกชอบไม่ชอบและมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้นตามความรู้สึกดังกล่าว

พรณี ชูทัย เจริญจิต (2545) ได้ให้ความหมายในลักษณะเดียวกันว่าเป็นเรื่องของความรู้สึก ทั้งที่พอใจและไม่พอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนสนองตอบสิ่งเร้าแตกต่างกันไป

แสงเดือน ทวีสิน (2545) ให้ความหมายของทัศนคติว่าหมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวอาจจะเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของ สถานการณ์ เหตุการณ์ เป็นต้น เมื่อเกิดความรู้สึกบุคคลนั้นจะมีการเตรียมพร้อมเพื่อมีปฏิกิริยาตอบโต้ไปในทิศทางหนึ่งตามความรู้สึกของตนเอง ได้จำแนกทัศนคติออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) คือ ความรู้สึกที่ดี ที่ชอบ ที่อยากมีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. ทัศนคติทางลบ (Negative Attitude) คือ ความรู้สึกที่ไม่ดี ไม่ชอบ ไม่อยากมีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สุรางค์ ไคว่ตระกูล (2548) ได้ให้ความหมายว่า เป็นแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าซึ่งอาจเป็นได้ทั้งคน วัตถุ สิ่งของ หรือความคิดที่อาจจะเป็นบวกหรือลบ ถ้าบุคคลมีทัศนคติบวกก็จะมีพฤติกรรมที่เผชิญกับสิ่งนั้น แต่ถ้ามีทัศนคติลบก็จะหลีกเลี่ยงกับสิ่งนั้น

สรุปได้ว่า ทัศนคติคือความรู้สึกที่มีต่ออิทธิพลต่อพฤติกรรมและตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งอาจเป็นได้ทั้งคน วัตถุ สิ่งของ ความคิดหรือสภาพการณ์ต่างๆ ที่อาจเป็นในลักษณะบวกหรือลบ พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้

2. องค์ประกอบของทัศนคติ

สุชา จันทน์เอม (2542) กล่าวว่า ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ

3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognition Component) ประกอบด้วยความรู้หรือความเชื่อของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นหากบุคคลมีความรู้หรือเชื่อว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้าม หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Feeling Component) ประกอบด้วยความรู้สึกของบุคคลซึ่งมีอารมณ์เกี่ยวข้องอยู่ด้วย หากบุคคลมีความรู้สึกรักหรือชอบพอบุคคลหรือสิ่งใด จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อบุคคลนั้นไปด้วย แต่ถ้าหากมีความรู้สึกเกลียดหรือโกรธบุคคลหรือสิ่งใด จะทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Action Tendency Component) คือ ความโน้มเอียงที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตอบโต้อย่างใดอย่างหนึ่งออกมา พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นเกิดจากความรู้และความรู้สึกที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวกับวัตถุ เหตุการณ์ หรือบุคคลนั้นๆ นั่นเอง

สรุปได้ว่า องค์ประกอบทั้งสามอย่างข้างต้นนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกเกี่ยวกับทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นในการวัดทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ บุคคลจึงควรพิจารณาถึงองค์ประกอบทั้งสามองค์ประกอบนี้มาเป็นเกณฑ์ในการวัดด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแม่นยำและความเชื่อถือได้ของข้อมูล การวัดทัศนคติทั้งสามองค์ประกอบนี้ จึงสามารถใช้ทำนายแนวโน้มของพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดี

3. คุณลักษณะของทัศนคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2539) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของทัศนคติที่สำคัญไว้ดังนี้

1. ทัศนคติเกิดจากประสบการณ์สิ่งเร้าต่างๆ รอบตัวบุคคล การอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดทัศนคติแม้ว่าประสบการณ์ที่เหมือนกันก็มีทัศนคติที่แตกต่างกันได้ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น

2. ทัศนคติเป็นการเตรียมหรือความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการเตรียมความพร้อมภายในจิตใจมากกว่าภายนอกที่จะสังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่จะตอบสนองมีลักษณะที่ซับซ้อนของบุคคลที่จะชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ แต่จะเกี่ยวข้องกับอารมณ์ด้วย เป็นสิ่งที่อธิบายไม่ค่อยได้และบางครั้งไม่ค่อยมีเหตุผล

3. ทัศนคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมินคือลักษณะของความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นความรู้สึกหรือการประเมินว่า ชอบ พอใจ เห็นด้วย คือเป็นทิศทางในทางที่ดี เรียกว่าเป็นทิศทางในทางบวก และถ้าการประเมินออกมาในทางไม่ดี เช่น ไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย มีทิศทางในทางลบ ทัศนคติทางลบไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีทัศนคตินั้น แต่เป็นเพียงความรู้สึกในทางไม่ดี เช่น ทัศนคติในทางลบต่อการคดโกงต่อการเล่นการพนัน การมี

ทัศนคติในทางบวกก็ไม่ได้หมายถึงทัศนคติที่ดีและพึงปรารถนา เช่น ทัศนคติทางบวกต่อการโกหก การสูญบุหรื เป็นต้น

4. ทัศนคติมีความเข้ม คือมีปริมาณมากน้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมากหรือไม่เห็นด้วยอย่างมากก็แสดงว่ามีความเข้มสูง ถ้าไม่ชอบเลยหรือเกลียดที่สุดก็แสดงว่ามีความเข้มสูงไปอีกทางหนึ่ง

5. ทัศนคติมีความคงทน ทัศนคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่นและมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของคนนั้น การยึดมั่นในทัศนคติต่อสิ่งใดทำให้การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกิดขึ้นได้ยาก

6. ทัศนคติมีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจซึ่งหากไม่ได้แสดงออกมาก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติอย่างไรในสิ่งนั้น ทัศนคติที่เป็นพฤติกรรมภายนอกจะแสดงออกเนื่องจากถูกกระตุ้นและการกระตุ้นนี้ยังมีสาเหตุอื่นๆ รวมอยู่ด้วย เช่น บุคคลแสดงความไม่ชอบด้วยการดูต่ำคนอื่น นอกจากไม่ชอบคนนั้นแล้ว อาจจะเป็นเพราะถูกทำทายนก่อน

7. ทัศนคติจะต้องมีสิ่งเร้าจึงมีการตอบสนองขึ้น แต่ก็ไม่จำเป็นว่าทัศนคติที่แสดงออกจากพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกจะตรงกัน เพราะก่อนแสดงออกบุคคลนั้นปรับปรุงให้เหมาะกับปทัสถานของสังคมแล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก

ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคลจึงเกิดขึ้นจากเงื่อนไข 4 ประการ คือ

1. การเพิ่มและการรวมกันของการตอบสนองที่เกิดจากการเรียนรู้ในด้านต่างๆ และจากบุคคลต่างๆ เช่น จากบ้าน โรงเรียนและสังคม

2. แบบแผนของตนเอง ความแตกต่างของประสบการณ์ทำให้เกิดทัศนคติแตกต่างกันไป ทัศนคติบางอย่างจึงเป็นเรื่องเฉพาะของตนแล้วแต่พัฒนาการและความเจริญเติบโตของคนนั้น

3. อิทธิพลของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน หรือความตกใจ เป็นผลให้จดจำประสบการณ์นั้นได้นานและเป็นสิ่งที่ทำให้คนมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นๆ เช่น เคยขึ้นรถเมล์ที่ประสบอุบัติเหตุก็จะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ขึ้นรถเมล์สายนั้น

4. การเลียนแบบ มนุษย์ชอบหรือมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบบุคคลสำคัญที่ตนเองชื่นชอบ ทัศนคติจึงเน้นการถ่ายทอดจากบุคคลที่ตนเองพึงพอใจและนับถือ เช่น ทัศนคติจากพ่อแม่มาถึงลูก

สรุปได้ว่าคุณลักษณะของทัศนคติจะเป็นเรื่องของการเรียนรู้อันเนื่องมาจากการประสบการณ์ของบุคคลและการอบรมตั้งแต่เล็กซึ่งเป็นไปในลักษณะของการดูดซึมจากการ

เลียนแบบพ่อแม่และคนรอบข้างโดยไม่ต้องมีใครสอน ซึ่งทัศนคติจะมีทิศทางที่เป็นไปในด้านบวกหรือในด้านลบ และมีความเข้มหรือปริมาณมากน้อยของความรู้สึก อีกทั้งมีความคงทนที่เปลี่ยนแปลงได้ยากด้วย

4. การเกิดทัศนคติ

ทัศนคติไม่ใช่สิ่งที่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้และการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่บุคคล ซึ่งเซคอร์ดและแบ็คแมน (Secord & Backman อ้างถึงในสุชา จันทรโณม, 2542) กล่าวว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดทัศนคติของบุคคลนั้น อาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมได้ อาจเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวบุคคลนั้น ลักษณะประจำของคนๆ นั้น หรืออาจเป็นสิ่งที่อยู่ไกลออกไปได้ อาจกล่าวสรุปได้ว่า ทัศนคติของบุคคลเกิดได้จากสิ่งต่อไปนี้

1. วัฒนธรรม (Culture) วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อชีวิตของบุคคลทุกๆ คนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายไปทีเดียว วัฒนธรรมของชาติต่างๆ แตกต่างกันออกไปเริ่มจากครอบครัว โรงเรียน วัด สถาบันอื่นๆ ในสังคม วิทยุ โทรทัศน์ สื่อมวลชนต่างๆ มีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติทั้งสิ้น เช่น คนไทยนับถือผู้สูงอายุหรือเรียกว่านับถือวิทยุฒิ คนโดยส่วนใหญ่จะนบถนอบและให้ความเกรงใจต่อผู้สูงอายุ ไปพบที่ใดแม้ไม่รู้จักกันก็เรียก ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น นับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ก่อให้เกิดความอบอุ่นทั้งผู้เรียกและผู้ถูกเรียกอย่างยิ่ง

2. ครอบครัว (Family) ครอบครัวเป็นแหล่งแรกที่อบรมให้เด็กเรียนรู้การสมาคมต่างๆ จึงมีอิทธิพลมากที่สุดในการสร้างทัศนคติให้แก่เด็ก ตลอดจนการปลูกฝังทัศนคติในการดำเนินชีวิตให้แก่บุตรของตน ทั้งนี้เพราะเด็กมักเลียนแบบและเชื่อฟังพ่อแม่อยู่แล้ว มีผู้สำรวจพบว่าทัศนคติของพ่อแม่กับลูกคล้ายคลึงกันมาก

3. กลุ่มเพื่อน (Peer Groups) เด็กที่จากบิดามารดามายู่กับกลุ่มเพื่อนตั้งแต่เล็กๆ จะได้อิทธิพลต่างๆ จากกลุ่มเพื่อนมากที่สุด ทั้งนี้เพราะเด็กต้องการการยอมรับจากเพื่อน ต้องการคำแนะนำและความช่วยเหลือจากเพื่อนฝูง แสดงว่าเด็กต้องการมีมิตรนั่นเอง

4. บุคลิกภาพ (Personality) ลักษณะบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลมาก เช่น พวกที่ชอบออกสังคม พวกหนีสังคม พวกชอบเล่น และพวกอ่อนน้อม จะมีทัศนคติที่ไม่เหมือนกัน

สรุปได้ว่า ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมจากประสบการณ์ของบุคคลซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรม ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และบุคลิกภาพของบุคคลนั้นๆ

5. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2539) กล่าวว่าทัศนคติเกิดจากการมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับเพิ่มเติมแตกต่างจากประสบการณ์เดิม บุคคลเหล่านั้นก็อาจเปลี่ยนทัศนคติได้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติมี 2 ทาง คือ

1. การเปลี่ยนไปในทางเดียวกัน (Congruent Change) หมายถึง ทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางบวกด้วย แต่ถ้าทัศนคติใดเป็นไปในทางลบก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางลบ เช่น เคยชอบคนนี้ก็ชอบมากขึ้นกว่าเดิม หรือในทางตรงกันข้าม เคยเกลียดคนคนนั้นก็เกลียดมากขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง (Incongruent Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะลดลงในทางบวกและไปเพิ่มทางลบ เช่น เคยชอบคนคนนี้ก็เปลี่ยนไปเป็นไม่ชอบ

หลักสำคัญของการเปลี่ยนทัศนคติ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกันและการเปลี่ยนแปลงไปคนละทางนั้น มีหลักการว่าทัศนคติที่เปลี่ยนไปในทางเดียวกันจะเปลี่ยนได้ง่ายกว่าทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปคนละทาง และการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกันมีความมั่นคงความคงที่มากกว่าการเปลี่ยนไปคนละทาง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่อไปนี้

1. ความสุดขีด (Extremeness) ทัศนคติที่อยู่ปลายสุดจะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าทัศนคติที่ไม่รุนแรงนัก เช่น ความรักที่สุด ความเกลียดที่สุด จะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าความรักและความเกลียดที่ไม่มากนัก

2. ความซับซ้อน (Multiplicity) ทัศนคติที่เกิดจากสาเหตุเดียวจะเปลี่ยนได้ง่ายกว่าเกิดจากหลายๆ สาเหตุ หรือบอกไม่ได้ว่าเกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง

3. ความคงที่ (Consistency) ทัศนคติที่มีลักษณะคงที่มาก หมายถึงทัศนคติที่เป็นความเชื่อฝังใจ จะเปลี่ยนยากกว่าทัศนคติทั่วไป เช่น ความรักชาติ ความศรัทธาในศาสนาจะเปลี่ยนได้ยาก

4. ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง (Interconnectedness) ทัศนคติที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยเฉพาะที่เป็นไปในทางเดียวกัน จะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าทัศนคติที่มีความสัมพันธ์ไปในทางตรงกันข้าม เช่น ทัศนคติที่มีต่อศาสนา เกี่ยวเนื่องกับบิดามารดาอุทิศตนเพื่อศาสนา

5. ความแข็งแกร่งและจำนวนความต้องการ (Strong and Number of Wants Served) หมายถึง ทัศนคติที่มีความจำเป็นและความต้องการในระดับสูง จะเปลี่ยนได้ยากกว่าทัศนคติที่ไม่แข็งแกร่งและไม่อยู่ในความต้องการ

6. ความเกี่ยวเนื่องกับค่านิยม (Centrality of Related Value) ทักษะคิดหลายเรื่องเกี่ยวเนื่องจากค่านิยม ความเชื่อที่ค่านิยมนั้นขึ้นต่อกันและกันและทักษะคิดนั้นสืบเนื่องมาจากค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก

5.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนทัศนคติ

การศึกษาทฤษฎีต่างๆ ทางด้านทัศนคติจะช่วยให้เกิดความเข้าใจทัศนคติได้ดีขึ้น การอธิบายทัศนคติมี 2 กลุ่มใหญ่ คือ (อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2539)

1. กลุ่มที่อธิบายด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ความสัมพันธ์เชื่อมโยง

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดที่ว่า ทัศนคติของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้และมีการเปลี่ยนแปลงได้เหมือนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ขณะที่มนุษย์เรียนรู้ก็จะเกิดความรู้สึก หรืออารมณ์ต่อสิ่งนั้นไปด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้จึงมีการเสริมแรง การวางเงื่อนไข การเลียนแบบและการถ่ายโยงเป็นต้น

การเสริมแรง เป็นทัศนคติที่เกิดขึ้นจากการเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ การเสริมแรงทางบวก เช่น ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ได้รับคำชมจากครู ก็จะทำให้มีมานะพยายาม และตั้งใจเรียนมากขึ้น แต่ถ้ามีทัศนคติไม่ดีต่อการเรียน ถูกติถูกว่าก็ยิ่งไม่อยากเรียน

การวางเงื่อนไข การวางเงื่อนไขเกิดขึ้นเพื่อสร้างทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งแล้วไปควบคุมหรือสัมพันธ์กับอีกสิ่งหนึ่ง ทำให้มีทัศนคติต่อสิ่งนั้นเหมือนกัน เช่น เมื่อบุคคลมีทัศนคติต่อการเล่นฟุตบอลดี ต่อมาได้เห็นผู้เล่นฟุตบอลเป็นนักกีฬาที่มีชื่อเสียง ทำให้มีทัศนคติดีต่อกีฬาอีกด้วย

การเลียนแบบ การเลียนแบบทางทัศนคติเกิดจากการที่บุคคลรับรู้ทัศนคติที่คนอื่นมีอยู่แล้วจึงรับมาเป็นของตัวเองโดยไม่จำเป็นต้องเป็นมีประสบการณ์ตรง เช่น พ่อแม่มีทัศนคติที่ดีต่อการแต่งกายดี ลูกก็จะมีทัศนคติเช่นนั้น โดยปกติแล้วบุคคลจะเลียนแบบทัศนคติของคนที่รักและชื่นชอบเลื่อมใสและศรัทธา หรือถ้าบุคคลพบว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมมีทัศนคติอย่างนั้น บางครั้งบุคคลอาจมีทัศนคติเช่นนั้นไปด้วย เป็นลักษณะการปรับตัวให้เข้ากับสังคมอย่างหนึ่ง

การเชื่อมโยง การเกิดทัศนคติทางเชื่อมโยงเป็นผลจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของทัศนคติมีการเชื่อมโยงลักษณะบางอย่างเข้าด้วยกันตามความคิดความเข้าใจของตน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกัน

2. กลุ่มที่อธิบายด้วยการเรียนรู้ความรู้ความเข้าใจ

ทฤษฎีความขัดแย้งด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Dissonance Theory) ได้อธิบายองค์ประกอบของทัศนคติคือความรู้ความเข้าใจมีลักษณะที่ขัดแย้งกัน ทำให้เกิดความไม่เข้าใจและไม่สบายใจ จึงปรับความคิดความเชื่อให้สอดคล้องกันนั้นเป็นการเปลี่ยนทัศนคติ เช่น บุคคลที่มีทัศนคติว่าคนแต่งตัวดีเป็นคนมีฐานะดีแต่พบว่าไม่เป็นความจริง บุคคลจึงต้องปรับ

ทัศนคติใหม่ว่า คนแต่งตัวดีอาจไม่ใช่คนฐานะดี ก็จะทำให้บุคคลเกิดความขัดแย้งน้อยลง เนื่องจากเป็นคนที่แต่งตัวดีแต่ฐานะไม่ดี เป็นต้น

ทฤษฎีความสอดคล้องระหว่างความรู้สึกหรืออารมณ์กับความรู้ความเข้าใจ (Affective Cognitive Consistency) เป็นทฤษฎีที่อธิบายว่า ทัศนคติจะไม่เปลี่ยน ถ้ายังมีความสอดคล้องกันระหว่างความรู้สึกหรืออารมณ์กับความรู้ความเข้าใจ แต่ถ้าองค์ประกอบทั้งสองเกิดขึ้นขัดแย้งกัน ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ไปในทิศทางเดียวกันมิฉะนั้นจะเกิดความไม่สบายใจขึ้น เช่น เมื่อมนุษย์มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลหนึ่งเนื่องจากบุคคลนั้นเป็นคนดี และชอบบุคคลคนนั้น แต่ต่อมาพบว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นคนดีดังที่คิด ดังนั้นจึงต้องเปลี่ยนทัศนคติใหม่ให้คิดว่าบุคคลนั้นเป็นคนไม่ดี และไม่ชอบบุคคลนั้นแต่ไม่สามารถทนความขัดแย้งของตนเองได้ว่าบุคคลนั้นเป็นคนไม่ดีและยังคงชอบอยู่ เป็นต้น

ทฤษฎีความสมดุล (Balance Theory) แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีนี้อธิบายว่า แต่ละคนในสังคมต้องมีทัศนคติที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งต่างๆ ไปในทางที่สอดคล้องกันกับทัศนคติของอีกคนหนึ่ง เพื่อให้เกิดความสมดุล เมื่อเกิดภาวะที่ไม่สมดุลบุคคลก็จะพยายามหาทางออกในการเปลี่ยนทัศนคติให้เข้าสู่สภาวะสมดุล เช่น เปลี่ยนทิศทางของทัศนคติที่มีผลต่อสิ่งของ หรือเปลี่ยนทิศทางของทัศนคติที่มีต่อบุคคล หรือชักจูงให้อีกฝ่ายหนึ่งเปลี่ยนตามตนเอง

ทฤษฎีความลงรอยเดียวกัน (Congruity Theory) เป็นการเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลจะเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับลักษณะที่บุคคลประเมินผู้ที่เกี่ยวข้องและทัศนคติของบุคคลเมื่อเกิดความไม่ลงรอยของทัศนคติบุคคลก็จะปรับทัศนคติให้ลงรอยกับสถานการณ์มากขึ้น

สรุปได้ว่าทัศนคติก็เกิดจากหลายๆ ลักษณะรวมกันได้ เกิดจากการเสริมแรงตรงกัน เช่น ความประพฤติดีทำให้นักเรียนได้รับคำชมจากครู ก็เชื่อมโยงไปถึงการตั้งใจเล่าเรียนเพื่อจะได้เอาอย่างนักเรียนรุ่นที่ได้รับการยกย่องเนื่องจากเรียนดี

5.2 อิทธิพลที่มีต่อการเปลี่ยนทัศนคติ

การเปลี่ยนทัศนคติขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่อไปนี้ (อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2539)

1. แหล่งข่าวสารรวมถึงผู้ให้ข่าวสาร ซึ่งเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดทัศนคติ เช่น ผู้ให้ข่าวเป็นคนน่าเชื่อถือเป็นผู้ที่น่ารักใคร่ เป็นบุคคลสำคัญจะเกิดการถ่ายทอดความรู้สึกหรืออารมณ์ด้วย ตัวอย่างจากการโฆษณาชวนเชื่อของลัทธิการเมืองต่างๆ การเผยแพร่ศาสนา เป็นต้น

2. ผู้รับข่าวสาร ผู้รับข่าวสารจะถูกชักจูงให้เปลี่ยนทัศนคติได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับสติปัญญา วิจารณ์ญาณ ความเชื่อมั่นในตนเองของผู้รับ ผู้รับเป็นผู้เชื่อง่ายก็จะเปลี่ยนได้ง่าย

3. ข่าวสารหรือสื่อที่ใช้ สื่อที่ใช้ในการได้ข่าวสารนั้น ถ้าได้ทำบ่อยและซ้ำ พร้อมทั้งให้ความรู้สึกหรืออารมณ์ตรงกับผู้รับก็จะทำให้ผู้รับเปลี่ยนง่ายขึ้น

4. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อม เช่น เหตุการณ์ สถานการณ์ที่ทำให้ผู้รับรู้สึกว่าคุณอื่นได้เปลี่ยนทัศนคติแล้วก็จะเกิดการเลียนแบบเอาอย่างขึ้น

สรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจะเกิดขึ้นอยู่กับการได้รับข้อมูลในทุกแง่ทุกมุมเกี่ยวกับสิ่งที่บุคคลมีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งนั้น หากบุคคลนั้นได้รับข้อมูลที่ถูกต้องทุกแง่ทุกมุมก็จะสามารถเปลี่ยนไปทางบวกได้ ประกอบกับจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ก็จะสามารถเปลี่ยนทัศนคติได้

6. ทัศนคติเกี่ยวกับดนตรี

สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับดนตรีของคนทั่วไป ที่มีต่อวิชาดนตรีเมื่อเปรียบเทียบกับวิชาอื่นๆ จะพบว่าต่ำมาก (อ้างถึงใน อรอำไพ อัสวนนท์, 2549) การสร้างทัศนคติที่ดีและถูกต้องต่อวิชาดนตรีนั้นสร้างได้ยาก การเรียนดนตรีอาจถูกมองว่าไม่มีความจำเป็นเมื่อเปรียบเทียบกับ การอ่านหนังสือหรือการเขียนหนังสือ การจะฟังดนตรีก็อาจจะเลือกฟังดนตรีแบบใดก็ได้ ดนตรีไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเสียเวลาในห้องเรียน หลายคนอาจคิดว่าเอาเวลาที่เรียนดนตรีไปเรียนวิชาอื่น จะมีประโยชน์มากกว่า ทัศนคติเช่นนี้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สำหรับคนที่ไม่เคยเรียนดนตรีอย่างถูกต้อง จึงทำให้มองวิชาดนตรีว่าเป็นศาสตร์ที่ไร้คุณค่าในการดำรงชีพของชีวิตแบบสังคมสมัยใหม่ จึงมีผู้ให้ทัศนะของนักวิชาการทางดนตรีหลายท่านกล่าวไว้ดังนี้

ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ (2538) อธิบายเพิ่มเติมว่า การสร้างทัศนคติที่ดีต่อดนตรีให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ให้นักเรียนซึมซับความรู้และความเข้าใจทางดนตรีจนเกิดความซาบซึ้งในความงาม ความไพเราะของดนตรี ทัศนคติทางดนตรีไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของการร้องเพลงแล้วมีความสุข การได้เล่นดนตรีในวงของโรงเรียน ทัศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อมีความรู้เพียงพอ จึงจะเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนนั้นๆ

วิภา คงคากุล (2530) ได้อธิบายเกี่ยวกับทัศนคติทางดนตรีว่าทัศนคติ อาจจะเกิดขึ้นได้ทั้งในทางบวกและทางลบ จากความรู้สึกที่ดีต่อดนตรีหรือความรู้สึกที่ไม่ดีไม่ชอบต่อดนตรี ทัศนคติและค่านิยมจึงเป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ทัศนคติทางดนตรีอาจเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละสถานการณ์ของบุคคล ทัศนคติอาจเกิดจากอิทธิพลของบุคคลหนึ่ง หรือจากกลุ่มเพื่อนหลายๆ คน ฉะนั้นทัศนคติทางดนตรีของครูดนตรี เพื่อน และสมาชิกในครอบครัวย่อมมีส่วนในการปลูกฝังทัศนคติทางดนตรีของเด็ก

สรุปได้ว่าทัศนคติทางดนตรีอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางบวกและทางลบขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางด้านดนตรีของแต่ละบุคคล ซึ่งทัศนคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ได้พบในช่วงเวลานั้น

1.2.2 ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย

(1) คุณภาพการสอน

1.1 ความหมายของคุณภาพการสอน มีผู้ให้ความหมายของคำว่าคุณภาพการสอนไว้ดังนี้

แครร์รอล (Carroll อ้างถึงใน พิเศษ ภัทรพงษ์, 2549) ได้ให้ความหมายคุณภาพการสอนไว้ว่าคุณภาพการสอนหมายถึงการจัดลำดับส่วนประกอบของเนื้อหา การอธิบาย การเสนอบทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมสำหรับผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง

บลูม (Bloom อ้างถึงใน ศศิวิมล ช่างเรียน, 2548) ได้ให้ความหมายของคำว่าคุณภาพการสอนไว้ว่า คุณภาพการสอนคือความสามารถของผู้สอนในการหาวิธีทางสร้างความเข้าใจที่กระฉ่างชัดในการเรียนให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพการสอนคือความสามารถของผู้สอนในการสร้างความเข้าใจชัดเจนในการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยมีการจัดลำดับส่วนประกอบของเนื้อหา การอธิบาย การเสนอบทเรียน และกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างแท้จริง สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

1.2 องค์ประกอบของคุณภาพการสอน

บลูม (Bloom อ้างถึงใน ศศิวิมล ช่างเรียน, 2548) ได้อธิบายถึงคุณภาพการสอนว่าครูที่มีคุณภาพ ควรมีองค์ประกอบการสอนอย่างชัดเจน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การชี้แนะ (Cues) หมายถึง การที่ผู้สอนบอกจุดประสงค์ของการเรียนการสอนอย่างชัดเจน
2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ผู้สอนพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
3. การเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึง การที่ผู้สอนชมเชยและกล่าวสนับสนุนผู้เรียนเพื่อเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของผู้เรียนให้สูงขึ้น
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับและการแก้ไขข้อบกพร่อง (Feedback / Corrective) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง ครูผู้สอนควรมีการวินิจฉัยและแจ้งให้ผู้เรียนทราบถึง

ข้อบกพร่องหรือส่วนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์และมีการแก้ไข (Corrective) โดยมีการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยดูจากข้อมูลย้อนกลับ

สุพิน บุญชูวงศ์ (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีสรุปได้ว่า การสอนที่ดีควรมีองค์ประกอบดังนี้

- 1) มีการส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนด้วยการกระทำ จึงจะเป็นการเรียนที่ให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมาย
 - 2) มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนด้วยการทำงานกลุ่ม เป็นการเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
 - 3) มีการตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
 - 4) มีการสอนให้สัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนและวิชาอื่นๆ ในหลักสูตรเป็นอย่างดี
 - 5) มีการใช้สื่อการสอนเพื่อสร้างความสนใจ และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น
 - 6) มีกิจกรรมให้ผู้เรียนทำหลายอย่าง โดยให้ลงมือปฏิบัติจริงและดูผลการปฏิบัติของตนเอง
 - 7) มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอด้วยการซักถามหรือให้แสดงความคิดเห็น
 - 8) มีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน
 - 9) มีการใช้การจูงใจในระหว่างการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นและชี้แนวทางให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจในการเรียนและทำกิจกรรมยิ่งขึ้น
 - 10) มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนงานร่วมกับครู
 - 11) มีการสร้างความสนใจก่อนลงมือทำการสอนเสมอ
 - 12) มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา โดยวิธีการต่างๆ
- อารี พันธุ์ณี (2546) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดี โดยสรุปได้ว่า การสอนที่ดีควรตอบสนองธรรมชาติความต้องการของผู้เรียนดังนี้

- 1) ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้สอนควรสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นคนสำคัญของผู้สอน ของห้องเรียนของกลุ่ม และได้รับการยอมรับจากผู้สอนไม่ว่าผู้เรียนจะมาจากฐานะทางเศรษฐกิจเช่นไร
- 2) ความรักความเอาใจใส่ดูแล ผู้สอนควรให้ความรักความเอาใจใส่ดูแลผู้เรียน เพราะความรักความเอาใจใส่ดูแลเป็นความต้องการทางจิตใจที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของมนุษย์ และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

3) ความอบอุ่นปลอดภัย ผู้สอนควรให้ความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยแก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณปลอดภัยทั้งทางกายและทางใจ ความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยในการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความมั่นใจในตนเอง ส่งผลต่อบุคลิกภาพของผู้เรียน

4) ความเป็นอิสระ ความเป็นอิสระเป็นความต้องการตามธรรมชาติของบุคคล ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ออกแบบและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง รู้จักช่วยเหลือ ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง

5) ความมีคุณค่า ผู้สอนควรแสดงให้เห็นให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนนั้นมีคุณค่า ดังนั้นเมื่อผู้เรียนได้แสดงความสามารถในกิจกรรมต่างๆ ผู้สอนจึงควรให้ผลย้อนกลับ (Feedback) ในทางบวก เช่น การชมเชย การยอมรับ การแสดงความพอใจ ความซาบซึ้ง ความชื่นชมต่อผู้เรียนเป็นต้น การที่ผู้เรียนรู้ว่าตนเองมีคุณค่าก็พร้อมที่จะเพิ่มคุณค่าให้ตนเอง

ดังนั้นคุณภาพการสอนของครูผู้สอนหมายถึง ลักษณะการสอนที่ดีของครู ประกอบด้วย การจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่ดี มีการเตรียมการสอนที่ดี จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม ใช้จิตวิทยาช่วยในการเรียนการสอน มีการวัดและประเมินผลการเรียนที่ดี ตลอดจนมีการติดตามผลและแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียน

(2) บรรยากาศในห้องเรียน

2.1 ความหมายของบรรยากาศในห้องเรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมว่า บรรยากาศหมายถึง ความรู้สึกหรือสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว และให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมว่าหมายถึง สิ่งต่างๆ ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่แวดล้อมมนุษย์อยู่ (อ้างถึงในราชบัณฑิตยสถาน, 2546) นักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านได้ใช้คำต่างๆ กันหลายคำซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าบรรยากาศในห้องเรียน เช่น บรรยากาศในชั้นเรียน สภาพแวดล้อมในห้องเรียน เป็นต้น โดยมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไปบ้าง ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการนำไปใช้เป็นเกณฑ์

บุญชม ศรีสะอาด (2524) ได้ให้ความหมายของบรรยากาศในชั้นเรียนว่า หมายถึงสภาพหรือสิ่งแวดล้อมทางสังคมจิตวิทยา ในระบบสังคมที่มีการเคลื่อนไหว

ประดินันท์ อุปรมัย (2523) กล่าวถึงบรรยากาศในชั้นเรียนว่า หมายถึงบรรยากาศสองประเภท ประเภทแรกคือบรรยากาศทางกายภาพ (Physical Atmosphere) ซึ่งได้แก่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนที่เป็นระเบียบเหมาะสม มีเครื่องใช้ที่สามารถอำนวยความสะดวกต่างๆ และอุปกรณ์ การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้และมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้

ของผู้เรียน อีกประเภทหนึ่งคือบรรยากาศทางจิตภาพ (Psychological Atmosphere) ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อสภาพจิตใจของผู้เรียน ซึ่งมีผลต่อเนื่องไปถึงความพร้อมทางจิตภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีผลไปถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย สภาพแวดล้อมทางจิตภาพเกิดจากความรู้สึกสบายใจที่ครูควรสร้างในชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่นเป็นกันเองระหว่างครูกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

ทิววัฒน์ นิจนตร (2528) กล่าวถึงบรรยากาศในชั้นเรียนว่า หมายถึง บรรยากาศทางสังคมอันเป็นสภาวะทางอารมณ์ต่างๆ ไปที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างบุคคลในกลุ่มที่มีการพบปะเผชิญหน้ากันอยู่เสมอๆ และเป็นสิ่งที่จะแสดงถึงการยอมรับซึ่งกันและกันของสมาชิกภาพในกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน

มาลี นิสสัยสุข (2529) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในห้องเรียนว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นในห้องเรียนขณะที่มีการเรียนการสอน

สมพร บุญสุข (2531) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมทางการเรียนว่า หมายถึง ลักษณะของชั้นเรียนอันเกิดจากการมีความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับวิชาที่เรียนและวิธีการเรียนการสอน

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า บรรยากาศในห้องเรียนคือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และทางสังคมที่มีอยู่ในห้องเรียนขณะที่มีการเรียนการสอน ซึ่งมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจหรือสภาพอารมณ์ของผู้เรียนในการเรียนการสอน

2.2 องค์ประกอบของบรรยากาศในห้องเรียน

มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของบรรยากาศในห้องเรียน ดังนี้

มูส (Moos อ้างถึงใน พิเศษ ภัทรพงษ์, 2549) ได้จำแนกบรรยากาศและองค์ประกอบของบรรยากาศในห้องเรียนออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความสัมพันธ์ (Relationship Dimensions) ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน (Involvement) คือ การที่ผู้เรียนได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมในห้องเรียน

(2) การสนับสนุนส่งเสริมทางอารมณ์ (Emotional Support) คือ การที่ผู้เรียนได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุน แนะนำ ชี้แนะจากครูและเพื่อนร่วมชั้น

2. ด้านพัฒนาการส่วนบุคคล (Personal Development Dimensions) ได้แก่

(1) ความเป็นอิสระ (Independent) คือ การที่ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและทำตามใจตัวเองโดยไม่มีผู้อื่นมาบังคับ

(2) รูปแบบของการปรับตัวที่ผ่านมาในสังคม (Traditional Social Orientation) คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนในห้อง ไม่ว่าจะเป็นความรักใคร่ปรองดอง สามัคคีหรือการแบ่งพรรคแบ่งพวก การอยู่โดดเดี่ยวเพียงลำพัง

(3) การแข่งขัน (Competition) คือ มีการเปรียบเทียบผลการเรียนหรือการทำงานใดๆ เพื่อให้มีผลการเรียนดีขึ้น การแข่งขันอาจจะเป็นการแข่งขันกับตนเองหรือแข่งกับเพื่อนร่วมชั้น

(4) ผลสัมฤทธิ์ทางด้านการวิชาการ (Academic Achievement) เป็นเกณฑ์หนึ่งในการวัดพัฒนาการทางการเรียนรู้ของผู้เรียน บรรยากาศในห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนสนุกสนานกับการเรียน ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

(5) เชาวนปัญญา (Intellectuality) คือปฏิภาณ ไหวพริบ ความฉับไวในการแก้ปัญหาหรือทำการใดๆ บรรยากาศในห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออก ได้คิด ได้ทำ จะช่วยพัฒนาทางด้านเชาวนปัญญาของผู้เรียนในห้อง

3. ด้านการดำเนินงาน (System Maintenance and System Change Dimensions)

(1) ระเบียบและการมีระบบงาน (Order and Origination) คือบรรยากาศในห้องเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นระเบียบ รู้จักการทำงานเป็นลำดับขั้นตอน และความประณีตในการกระทำใดๆ

(2) อิทธิพลของผู้เรียน (Student Influence) คือบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักบริหารจัดการ หรือการตัดสินใจใดๆ อย่างมีเหตุผลด้วยตนเอง

(3) การใช้นวัตกรรม (Innovation) คือ การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลาย แปลกใหม่

ทริกเก็ตและมูส (Trickett & Moos อ้างถึงใน พิเศษ ภัทรพงษ์, 2549) ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมในห้องเรียน โดยแบ่งสภาพห้องเรียนออกเป็น 9 ด้าน คือ

1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน (Involvement) คือการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในห้องเรียน หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนการสอน

2) ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน (Affiliation) คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนในห้องเรียน ความรักใคร่ปรองดอง สามัคคี ทะเลาะเบาะแว้ง แบ่งพรรคแบ่งพวก เป็นต้น

3) การสนับสนุนจากครู (Support) คือ การได้รับความเอาใจใส่ ส่งเสริมให้กำลังใจ แนะนำชี้แนะจากครูผู้สอน และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4) การมุ่งสู่ความสำเร็จในงาน (Task Orientation) คือ การจัดกิจกรรมในห้องเรียนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนการสอน

5) การแข่งขัน (Competition) คือ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์กับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจจะเป็นการแข่งขันกับตนเองหรือกับเพื่อนเพื่อพัฒนาดตนเองให้ดีขึ้น

6) ระเบียบและการมีระบบงาน (Order and Organization) คือ การจัดลำดับขั้นตอนการทำงาน แบ่งแยกหน้าที่ตามความเหมาะสม รู้จักการวางแผน มีเหตุผล

7) การมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน (Rule Clarity) คือ การที่ห้องเรียนมีกฎระเบียบที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของผู้เรียนโดยทั่วถึง

8) การควบคุมของครู (Teacher Control) คือ การปกครองของครูในการควบคุมผู้เรียนในห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรม การสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวครูเป็นต้น

9) การใช้นวัตกรรม (Innovation) คือ การนำประสบการณ์หรือนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย

ในประเทศไทยได้มีนักวิชาการผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของบรรยากาศในห้องเรียนดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2524) ได้แบ่งบรรยากาศในชั้นเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบไปด้วยพฤติกรรมของครู ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ซึ่งจากบรรยากาศทั้ง 3 กลุ่มนี้ สามารถจัดเป็นด้านต่างๆ 6 ด้าน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วม (Involvement) หมายถึง การที่ผู้เรียนในห้องมีความตั้งใจและแสดงความสนใจในกิจกรรมของชั้นเรียน เช่น การมีส่วนร่วมในการอภิปราย การร่วมทำกิจกรรมต่างๆ

2) ความผูกพันกันฉันท์มิตร (Affiliation) หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้สึกและแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรต่อกันและกัน เช่น การรู้จักคุ้นเคยกัน ช่วยกันทำงาน มีความพอใจที่ได้ทำงานร่วมกัน

3) การสนับสนุนจากครู (Teacher Support) หมายถึง การแสดงออกของครูที่แสดงความสนใจต่อผู้เรียน สนใจในความคิดของผู้เรียน

4) การเน้นงาน (Task Orientation) หมายถึง การจัดกิจกรรมของชั้นเรียนที่มุ่งให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางวิชาการ ไม่ออกนอกเรื่องที่กำลังเรียนกำลังสอน

5) การแข่งขัน (Competition) หมายถึง การที่ผู้เรียนแข่งขันซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้คะแนนสูงหรือได้รับการยอมรับ

6) ระเบียบและการมีระบบงาน (Order and Organization) หมายถึง การเน้น การประพฤติปฏิบัติในชั้นเรียนด้วยลักษณะที่เป็นระเบียบ กิจกรรมต่างๆ จัดไว้อย่างมีระบบ

ลาวัลย์ พลกล้า (2525) ได้จำแนกสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนออกเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ และสิ่งแวดล้อมทางบุคลากร สรุปได้ว่า

1) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ประกอบด้วย ขนาดของห้องเรียนพอเหมาะกับผู้เรียน มีอากาศถ่ายเทได้ดี ไกลจากแหล่งที่ทำให้เกิดกลิ่น สีของฝาผนังห้องและเพดานควรเป็น สีอ่อน แสงสว่างพอเหมาะ ไกลจากเสียงรบกวนจากภายนอก มีกระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้ แผ่นป้าย ชั้นวางสิ่งของและตู้ที่เหมาะสม

2) สิ่งแวดล้อมทางบุคลากร ประกอบด้วย ครูและผู้เรียน โดยเฉพาะเพื่อนในชั้นเรียน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมาก

สิริวรรณ ศรีพหล (2526) ได้สรุปแนวทางการจัดบรรยากาศในห้องเรียนสำหรับครู ที่นำไปปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

1) บรรยากาศการเรียนการสอนในชั้นเรียน ครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มี พัฒนาการในทางสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างเต็มที่ ฝึกฝนการใช้สติปัญญาคือมี กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล การมีเจตคติที่ดีต่อผู้อื่น การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการมี สัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น

2) การจัดบรรยากาศที่ดีต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการควบคุมตนเอง และ รับผิดชอบต่อตนเอง โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ให้โอกาส ผู้เรียนในการค้นหาวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

3) การจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่ดี จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดและ แนวการปฏิบัติแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้อาจเริ่มมาจากครูเป็นตัวอย่างที่ดี มีลักษณะความเป็นผู้นำ ประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความเห็นอย่างเสรี ยอมรับมติของกลุ่ม

สรุปได้ว่า การสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและได้ผลที่ดี ส่วนบรรยากาศทางด้านกายภาพนั้นสามารถช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนนั้นมีสมาธิใน การเรียนและเกิดการรับรู้ทำให้เรียนรู้ได้อย่างสะดวกซึ่งส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลกับผู้เรียนอย่างแท้จริง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อดิพร นฤนาทชีวิน (2547) ได้ศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ ที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนดนตรีของวัยรุ่นที่เรียนดนตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นที่เรียนดนตรีที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีพฤติกรรมการเรียนดนตรีดีกว่าวัยรุ่นที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวัยรุ่นที่มีองค์ประกอบด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านการแสดงตัว ด้านการเปิดกว้าง ด้านความอ่อนโยน ด้านการมีสติรู้ชอบสูง มีพฤติกรรมการเรียนดนตรีดีกว่าวัยรุ่นที่เรียนดนตรีที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบดังกล่าวต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มรกต ศรียาสงัน (2545) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเซนโยเซฟคอนเวนต์ กรุงเทพฯ ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ นิสัยทางการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว บรรยากาศในการเรียนการสอน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน เพื่อน กลุ่มตัวอย่าง 295 คน สถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยคือตัวแปรนิสัยทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว บรรยากาศในการเรียนการสอน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในการเรียนวิชาดนตรีนาฏศิลป์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศศิวิมล ช่างเรียน (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาเครื่องดนตรีปฏิบัติสากลของนักเรียนเตรียมอุดมดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 122 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและผ่านการทดลองใช้ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยภายในได้แก่นิสัยทางการเรียน ความทะเยอทะยาน ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง พบว่ามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนและบรรยากาศระหว่างการเรียนการสอนพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เทพิกา รอดสการ (2548) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีของนักศึกษาวิชาเอกดนตรี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่า

- (1) นักศึกษาวิชาเอกดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีโดยรวมและในแต่ละด้านเหมาะสมในระดับปานกลาง
- (2) นักศึกษาชายและหญิงมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีโดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน
- (3) นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกต่างกันมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีโดยรวมและในแต่ละด้าน ไม่แตกต่างกัน
- (4) นักศึกษาที่ศึกษาในชั้นปีต่างกันมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีโดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน
- (5) นักศึกษาที่ศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยราชภัฏต่างกันมีพฤติกรรมการเรียนโดยรวมและด้านพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านพฤติกรรมการเรียนนอกห้องเรียนที่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีแตกต่างกับนักศึกษาที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีแตกต่างกับนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- (6) นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่ำมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีแตกต่างกับนักศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้ปานกลางและสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียน นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่ำและปานกลางมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีแตกต่างกับนักศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านพฤติกรรมการเรียนนอกห้องเรียน นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่ำมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีแตกต่างกับนักศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- (7) นักศึกษาที่มีประสบการณ์การเรียนดนตรีต่างกันมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีโดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- (8) นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีพฤติกรรมการเรียนวิชาดนตรีโดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน